ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

IV

KNJIGA 18

REDAKTORI;
Fabljan Trgo, pukovnik. Radcmlr Fetkovlć, rrajcr,
Svetlslav Miladlnović. major. DuSan Gvozdenovič
kapetan | klase-

Odgovorni urednik
Fabljan Trgo, pukovnik

IZDAJE
VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

IV

KNJIGA 18

BORBE U BOSNI I HERCEGOVINI 1943 GOD.

BEOGRAD

1958

BORBE U BOSNI I HERCEGOVINI 1943 GOD.

– OKTOBAR –

DOKUMENTA JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVOG NOU KORPUSA OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVE BRIGADE ŠESNAESTE DIVIZIJE O RASPOREDU JEDINICA KOJE DRŽE BLOKADU TUZLE I O PRAVCU DEJSTVA BRIGADE[1]

STAB
I BOSANSKOG N. O. U. KORPUSA
1. X. 1943 godine u 16 časova

ŠTABU BRIGADE XVI N.O.U. DIVIZIJE, KOJA SE NALAZI U LOPARAMA[2]

Situacija kod nas:

Naše jedinice ovog korpusa (VI bosanska, II krajiška i III bosanska muslimanska brigada) već treći dan drže blokadu Tuzle na položajima neposredno pored Tuzle[3]. I pored svih napada i požrtvovanja naših jedinica, imajući veliku premoć u artiljeriji, neprijatelj[4], jačine oko 2000 vojnika, uspio je sve dosad da se održi u utvrđenom gradu Tuzli pružajući žilav otpor.

Naša I majevička brigada[5] vrši zatvaranje pravca od Doboja na prostoru oko Gračanice i time sprečava dolazak pojačanja — pomoći neprijatelju.

Pored toga Majevički N.O.P. odred napao je i likvtidirao Lukavac[6] (važan industriski centar), gdje se i sada nalazi i vrši obezbjedenje od toga pravca.

[1] **Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg br. 11/1—1. k. 407.**
[8] **Vidi dok. br. 39 i dok. br. 2/1, k. 966 u arhivi Vojnoistoriskog instituta.**
[3] **Vidi tem IV, krnj. 17. dok. br. 127 i knj. 18 dok. br. 2, 4, 5, 9, 10, 39 i 66.**
[4] **Vidi dok. br. 178.**
[5] **Petnaesta (Prva) majevička NOU brigada.**
[6] **Vidi dok. br. 2 i *J.***

Pored toga neprijatelj ima izvjestan dio snaga u Zivinicama, sa 4 haubice, i odatle namjerava da probije našu blokadu Tuzle.

U Gornjoj Tuzli (koju mi nismo stigli da napadnemo) nalazi se takođe jedna neprijateljska bojna.

Večeras u 20 časova jedinice ovog korpusa koje drže blokadu Tuzle napašće na grad Tuzlu sa zadatkom da ga zauzmu potpuno.

Stoga vam naređujemo:

Da odmah po prijemu ovoga naređenja, najhitnije, usiljenim maršom krenete sa vašom brigadom pravcem ka Gornjoj Tuzli, koju imate zadatak napasti i likvidirati.

Odmah po likvidaciji Gornje Tuzle, što hitnije krenite ka Tuzli, te kako bi uzeli učešća u napadu na Tuzlu, nadirući preko Simina Hana cestom Vaša brigada treba da napadne neprijatelja u utvrdjenom garnizonu Tuzle sa istočne strane toga grada.

Napomene: Na liniji Gradovrh — k. 328 (kod Josipovcaj nalaze se dijelovi II krajiške brigade, pa kad izbijete na tu liniju, uhvatite vezu sa našim jedinicama, sa kojima ćete sadejstvovati u likvidaciji Tuzle.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab
načelnik—pukovnik,

OBAVJEŠTENJE ŠTABA PRVOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVE (PETNAESTE) MAJEVIČKE NOU BRIGADE O SITUACIJI OKO TUZLE[1]

SI.
1 septembra[2] [194] 3

ŠTABU MAJEVICKE BRIGADE[3]

Situacija na sektoru Tuzla—Lukavac je sljedeća:

Noću 30-IX na 1-X izvršen je ponovni napad na Tuzlu[4] sa II Kraj., VI Bos. i III Musi. brigadom. Ovom prilikom, poslije žestoke borbe. II Kraj. i VI Bos. brigada uspjele su da uđu u Tuzlu, gdje se još vode borbe po ulicama.

Neprijatelj još drži Kojšino i Gradinu na sjevernom sektoru odbrane Tuzle, koje su tačke dobro utvrđene, no iste su obiđene od strane naših jedinica; s tim što je jedan dio snaga vezan za iste radi njihove likvidacije.

Neprijatelj daje jak otpor iz artiljerije i bacača, te su naše jedinice prinuđene da u cilju manjih gubitaka pogodnim manevrom i postavljanjem na zgodne položaje produže u pogodnom času dalju likvidaciju neprijatelja. Jedinice II Kraj. brig. blokirale su artiljerijsku kasarnu, kojoj je dosta teško prići.

VI Bos. brigada nalazi se u varoši i vrši čišćenje neprijatelja; ova brigada u toku 30 o. mj. zauzela je rudnik Kreku i zarobila oko 170 domobrana i 6 oficira, kao li zaplijenila izvjesnu količinu oružja i ratnog materijala.

III Musl. brigada zauzela je Bukinje, uništila rudnik ugljena Bukinje, produžila i zauzela neprijateljske utvrđene tačke Kužiće i Crveno Brdo, te se dalje orijentisala prema Ilinčici, zatvarajući istovremeno i pravac od Zivinica. Ova brigada istovremeno je porušila drum i želj. prugu Lukavac—Tuzla te i ona zarobila oko 70—100 nepr. vojnika i zaplijenila izvjestan broj teških mitraljeza, puškomitraljeza pušaka i ostale ratne spreme kao i dva neprijateljska kamiona. U toku jučerašnje borbe zaplijenjena je jedna radiostanica potpuno ispravna, a

[1] **Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 15—1, k. 981.**
[ä] **U originalu pogrešno napisano: septembar, a treba: oktobar.**
[s] **Petnaesta (Prva) majevička NOU brigada**
[4] **Vidi tom IV, knj. 17, dok. br. 127 i knj. 18, dok. br. 1.**

neprovjereno: I Bat. VI Brig. zaplijenio (zarobio) je jedan neprij. tenk. U Bukinju je nađeno i dvoja kola sanitetskog materijala, kao i drugoga materijala i spreme o kojoj još nemamo tačne podatke.

Majevički PO zauzeo je Lukavac, iz koga je pobjeglo 4 nepr. tenka sa jednim kamionom. Ovaj odred isto je zarobio izvjestan broj neprijateljskih vojnika i oružja, kao i veliki ratni materijal, koji se prebrojava i o kojemu ćete kasnije biti obaviješteni kad dobijemo detaljan izvještaj. Ovaj odred dobio je zadatak da po zauzeću Lukavca mobiliše seljake i temeljito poruši želj. prugu i drum Lukavac i dalje ka Gračanici. Jedan bataljon ovog odreda orijentisan je ka Tuzli a ostatak odreda ka Gračanici u cilju sadejstva sa Majevičkom brigadom, u kom smislu se trebate tijesno povezati sa ovim odredom.

S obzirom da smo riješili da zauzmemo Tuzlu, u kojoj se naše jedinice već nalaze, tim prije je od velikog značaja kidanje svake veze Doboj—Tuzla u pogledu saobraćaja i intervencije neprijatelja sa te strane. Prema tome vaša brigada ima zadatak da želj. prugu i drum potpuno onesposobi za prolaz neprijatelja tim pravcem. Organizujte odbranu toga pravca na većoj dubini i ne dozvolite neprijatelju da opravlja želj. prugu. Radi što uspješnije odbrane toga pravca tijesno se povežite sa Majevičkim PO.

Dobili ste potrebnu količinu eksploziva te nastojte da ga racionalno upotrijebite na rušenju pruge i objekata na pruzi, vodeći naročito računa da se uništi most kod Miričine kao i zarobi neprijateljska posada u Miričini.

Zastupnik kom. divizije regulisaće i dati direktive Posavskom PO za njegov rad na tom pravcu, vodeći računa na obezbjeđenje pravca Spionica—Srebrnik gdje se nalazi bolnica XVII Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkcmesar: Komandant—general-major:

Načelnik—pukovnik:

P.S.[5] XVI Vojv. div. je zakasnila i ne učestvuje u napadu predviđenom po zapovijesti.[6]

[5] Na originalu dopisano mašinom, latinicom.
« Vidi tom IV, knj. 17, dok. br. 127.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BOSANSKOG NOU KORPUSA OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA OKO PRIJEDORA I SANSKOG MOSTA[1]

STAB
II BOS NOU KORPUSA
Str. br. 212
Dne 1-X-1943 g.

VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ

1) 24. IX. dijelovi XI kozarske NOU brigade izvršili su napad na utvrđeno neprijateljsko uporište Petkovac kod Prijedora na pruzi Prijedor—Bos. Novj. Tom prilikom zarobljena su 62 neprijateljska vojnika, više ih je poginulo, među kojima i jedan oficir. Zaplijenjeno je:

52 karabina
3 puškomitraljeza
1 strojnica
1 mali bacač sa minama
5 kazana i druge ratne spreme.

Ovom akcijom oslobođen je prolaz kurira i materijala preko rijeke Sane, koji je neprijatelj nastojao zatvoriti poslije srušenih vozova na tome mjestu.

2) Dijelovi iste brigade likvidirah su i drugo neprijateljsko uporište na pomenutoj komunikaciji: Gugunovu Glavicu[4], gdje je zarobljeno 8 neprijateljskih vojnika sa oružjem. Svi su bunkeri spaljeni, kao i dvije hiljade metara gorivog drveta, koje je bilo spremljeno za okupatora.

3) Snage I i IV bataljona iste brigade izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Dobrljin[3]. Tom prilikom zarobljeno ie:

29 neprijateljskih vojnika
2 puškomitraljeza
26 karabina
1 sanduk bombi i druge ratne spreme
5 sanduka mimicije.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 31 1—6, k. 456.
= Na karti 1:100.000 nije nađeno.
' Vidi tom IV, knj. 17, dok. br. 128.

Neprijateljski gubici u mrtvima su nepoznati, dok je kod nas bio jedan mrtav i 7 ranjenih. Naše snage su se povukle, pošto je neprijatelju stiglo pojačanje.

4) Naše snage kod [Bos.] Petrovca zarobile su jednu grupu četnika, a jedna grupa četnika se predala. Ukupan broj zarobljenih i predanih četnika iznosi 52. Veći dio ovih četnika imao je oružje, koje je zaplijenjeno.

Četnici Petrovačkog sektora koje su njihove vođe povele sa Švabama kod njihovog otstupanja, stalno bježe i predaju se našim jedinicama, tako da je broj četnika koji su ostali uz njihove vođe vrlo mali. Tako je poznati izdajnik kapetan bivše jugoslovenske vojske Ciganović Nikola ostao usamljen, bez ijednog četnika, služeći i dalje švapskim okupatorima.

5) Jedna četa novoformiranog Sanskog NOP odreda sačekala je u zasjedi između Sanskog Mosta i Bronzanog Majdana četničku »brigadu« Pavla Mutića, koja je brojala 250 ljudi. Poslije kraće borbe »brigada« se je razbježala sa gubicima 2 mrtva i 7 ranjenih. Zasjeda istog odreda dočekala je u blizini Sanskog Mosta 2 ustaška narednika, čuvene zlikovce sanskog kraja, i likvidirala ih. Ovi banditi pošli su da mobilišu muslimane iz sela okoline Sanskog Mosta. Zaplijenjena su 2 karabina, 2 pištolja. 2 bombe i druga sprema.

6) Janjski NOP odred zarobio je jednog četničkog komandira i 3 četnika u šumi iznad Janja.

7) Sa četnicima popa Đujića[4] nalazi se prema obavještenju, i jedna grupa italijanskih vojnika, koji su ranlije izišli iz Knina. Ova se banda nalazi u Kosovu Polju kod Knina. Mišljenja smo da bi snage naše IV NOU divizije, kad se oslobode zadataka kod Sinja[5], trebale izvršiti napad na kninske četnike i Talijane, koji se nalaze s njima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Veljo Stojnić

Komandant.
S. Rodić[0]

[4] Momčilo Dujić (pop), komandant četnika na tromeđi Dalmacije, Bosne i Like.

[5] Vidi dok hr 14 i 15.

[4] Narodni heroj Slavko Rodić. Umro 1949 god. kao general-potpukovnik JNA.

ШТАБ
II. БОС. Н. О. У. КОРПУСА
Бр 112
ДНЕ 1-I- 1943 Г.

VRHOVNOM STABU NOV i POJ

1/ 28.IX. dijelovi XI.Kozarske NOU Brigade izvršili su napad na utvrđeno neprijateljsko uporište Petkavac kod Prijedora na pruzi Prijedor - Bos.Novi.Tom prilikom zarobljena su 62 neprijateljska vojnika,više ih je poginulo,među kojima i jedan oficir.Zaplijenjeno je:

52 karabina
3 puškomitraljeza
1 strojnica
1 mali bacač sa minama
5 kazana i druge ratne spreme

Ovom akcijom oslobođen je prolaz kuriru i materijal preko rijeke Sane,koga je neprijatelj nastojao zatvoriti poslije srušenih vozova na tome mjestu.

2/ Dijelovi iste brigade likvidirali su i drugo neprijateljsko uporište na pomenutoj komunikaciji Gugunovu Glavicu,gdje je zarobljeno 8 neprijateljskih vojnika sa oružjem.Svi su bunkeri spaljeni,kao i dvije hiljade metara gorivog drveta,koje je bilo spremljeno za okupatora.

3/ Snage I.i IV.bataljona iste brigade izvršile su akciju na neprijateljsko uporište Dobrljin.Tom prilikom zarobljeno je:

29 neprijateljskih vojnika
2 puškomitraljeza
26 karabina
5 sanduka municije
1 sanduk bombi i druge ratne spreme.

Neprijateljski gubitci u mrtvima su nepoznati,dok je kod nas bio jedan mrtav i 7 ranjenih.Naše snage su se povukle,pošto je neprijatelju stiglo pojačanje.

4/ Naše snage kod Petrovca zarobile su jednu grupu četnika,a jedna grupa četnika se predala.Ukupan broj zarobljenih i predanih četnika iznosi 52.Veći deo ovih četnika imao je oružje,koje je zaplijenjeno.

Četnici Petrovačkog sektora koje su njihove vođe povele sa Švabama kod njihovog otstupanja,stalno bježe i predaju se našim jedinicama,tako da je broj četnika,koji su ostali uz njihove vođe, vrlo mali.Tako je poznati izdajnik kapetan bivše jugoslavenske vojske Ciganović Nikola ostao usamljen bez ijednog četnika služeći i dalje švapskim okupatorima.

5/ Jedna četa novoformiranog Sanskog NOP Odreda sačekala je u zasjedi između Sanskog Mosta i Bronzanog Majdana četničku "Brigadu"Pavla Đurića,koja je brojala 250 ljudi.Poslije kraće borbe "brigada" se je razbježala sa gubitcima 2 mrtva i 7 ranjenih.
Zasjeda istog odreda dočekala je u blizini Sanskog Mosta 2 ustaška narednika,čuvene zlikovce sanskog kraja i likvidirala ih.Ovi banditi pošli su da mobilišu Muslimane iz sela okoline Sanskog Mosta.Zaplijenjena su 2 karabina,2 pištolja,2 bombe i druga sprema.

6/ Janjski NOP Odred zarobio je jednog četničkog komandira i 3 četnika u šumi iznad Janja.

7/ Sa četnicima popa Đujića nalazi se prema obavještenju i jedna grupa italijanskih vojnika,koji su ranije izišli iz Knina. Ova se banda nalazi u Kosovu Polju kod Knina.Mišljenja smo da bi snage naše IV.NOU Divizije,kad se oslobode zadataka kod Sinja,trebale izvršiti napad na kninske četnike i Talijane,koji se nalaze s njima.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Politkomesar,

Komandant,

NAREĐENJE ŠTABA SEDAMNAESTE NOU DIVIZIJE OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA BRIGADA ZA LIKVIDACIJU NEPRIJATELJA U TUZLI'

STAB
XVII IST. BOSANSKE U. DIVIZIJE NOVJ
1-X-1943 godine
u 6.25 časova

ŠTABU II KRAJIŠKE, VI BOSANSKE I III BOSANSKE (MUSLIMANSKE) BRIGADE[2]

Uporna borba za konačnu likvidaciju Tuzle[3] nastavlja se.

N A R E Đ U J E M O :

1.) Štabovi brigada narediće da se zauzeti položaji održe i da se postepeno produži ofanzivna akcija, osvajajući neprijateljska uporišta, jednu po jednu ulicu, kuću po kuću.

2.) Muslimanska brigada uz sadejstvo dijelova Majevičkog odreda i I bataljona VI brigade, vještim obuhvatnim manevrom, treba što prije da zauzme položaje Ilinčice, zatim da produži čišćenje i uništenje neprijatelja prema centru grada. Položaj Ilinčica od velike je važnosti za nas. Treba ga zauzeti po svaku cijenu.

3.) Brigade će nastojati da se izvrši rušenje vodovodnih cijevi, putem kojih se neprijatelj snabdijeva vodom u kasarnama i uporištima. Zbog toga odrediti jedinice koje će ovo rušenje izvesti.

Zauzete rudnike paliti — uništavati odmah pošto se izvuče iz njih ono što je najpotrebnije za našu vojsku, ne zadržavajući se dugo oko toga.

Ceste i željezničke pruge rušiti i dalje na što više mjesta. Zato je i upućen eksploziv brigadama. Za ovo pronaći i radnike rudare iz rudnika.

4.) Kuće iz kojih se pruža otpor paliti bezobzirno. Benzin i tome slično pronalaziti u već zauzetom dijelu grada i rudnika.

Pošto se zapali koja zgrada, jedinice skloniti da ih ne bi neprijatelj osmotrio i tukao artiljeriskom vatrom.

[1] **Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistcriskog instituta pod reg. br. 7—1. k. 981 •**
[2] **Šesnaesta NOU brigada. Vidi dok. br. 123.**
[3] **Vidi dok. br. 1**

5.) Jedinice uopšte postaviti tako da budu prikrivene, ti. da ih neprijatelj ne može lako osmatrati sa zemlje i iz vazduha, i u takvom rasporedu produžiti dalje izvođenje ofanzivnih akcija postepeno.

6.) Podnijeti odmah izvještaj o rezultatu napada u toku preteklo r.oći, kao i izvještaj gdje se tačno nalaze pojedine jedinice brigada; s kim je uhvaćena veza lijevo i desno.

7.) Protivkolski top i protivtenkovsku pušku postaviti tako da mogu efikasno gađati neprijateljske tenkove ako se ovi pojave.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Stab

Politički komesar — (M.P.) — Načelnik štaba

Kada[4] — **Vukašin**[5]

P. S.[fi] 1.) Znaci raspoznavanja za danas u toku dana (ovo su ujedno i borbeni znaci): Košta — Kada. U toku nastupajuće noći ovi znaci biće isti.

2.) Danas ugovoreni znaci biće: dizanje puške horizontalno u vis sa obadvije ruke.

3.) Pitanje zauzimanje Tuzle danas je za nas od ogromne važnosti iz razloga koji su već do sada iznijeti, a naročito i zbog toga da se dočepamo neprijateljske artiljerije od koje smo dosad pretrpjeli dosta žrtava te da bi ubuduće lakše i sa manje žrtava izvršavali postavljene zadatke.

4.) Po zauzeću Tuzle, II krajiška brigada napašće i likvidirati Gornju Tuzlu 4 postaviće se na položajima kod Gornje Tuzle[7].

III bosanska muslimanska brigada po zauzeću Tuzle krenuće odmah prema Zivinicama, napasti ih i likvidirati, pa se postaviti na položajima kod Zivinica.[8]

Za VI bosansku brigadu već je predviđeno.[9]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Stab

Politički komesar — Načelnik štaba

Kada — **Vukašin**

(M.P.)

[4] Branko Petričević
[5] Subotić
"No originalu dopisano mašinom, latinicom.
[8] i [8] Vidi dok, br. 66.

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDAMNAESTE NOU DIVIZIJE OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA BRIGADA ZA NAPAD NA TUZLU[1]

ŠTAB
XVII IST. BOSANSKE U. DIVIZIJE NOVJ
1. X. 1943 godine
u 12 časova

ZAPOVIJEST
za sve jedinice glavne kolone za likvidaciju Tuzle[2]

Situacija: Naše jedinice u toku protekle noći vodile su najžešću borbu sa opkoljenim, sa svih strana neprijateljem. Neprijatelj se je uporno branio i pretrpio je velike gubitke. Prema obavještenjima u gradskoj bolnici nalazi se preko 300 njegovih ranjenika. Naši borci pokazali su u ovoj njihovoj herojskoj borbi sjajne primere junaštva. Kao i predhodnog dana, naše jedinice, i pored krajnjeg zalaganja, nisu mogle likvidirati Tuzlu zbog nadmoćnosti neprijatelja u artiljeriji. Sem toga oštrica napada nije bila uperena na težište neprijateljske odbrane, tj. glavni naš pritisak nije bio uperen na najvažnije neprijateljske centre — na neprijateljsku artiljeriju, koja je svojom jakom vatrom omogućavala odbranu neprijateljskih pješadiskih uporišta, pa i same Tuzle. Iz toga se može izvući pouka i zaključak: treba uništiti neprijateljsku artiljeriju i bacače prepadom i paljenjem topovskih zaklona, pa će se time i tako jedino uspjeti.

Situacija za neprijatelja postala je još viiše beznadežna jer naša čvrsta blokada traje već treći dan. Uslijed velikih gubitaka moral neprijatelja još je više popustio a zauzimanjem Ilinčice od strane naše III m[ot] brigade neprijatelj je izgubio i poslednju mogućnost za izvlačenje. Time su se uslovi za na; u pogledu definitivnog zauzimanja Tuzle znatno popravili.

Stoga naše jedinice noćas izvršiće odlučan i snažan napad na neprijateljski garnizon Tuzlu, koji se mora zauzeti po svaku cijenu.

[1] **Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. hr. 1—1. k 981**
[5] **Vidi dok. br 1.**
' **muslimanske**